

HALK YARARINA OLAN DEMOKRASİ BÜTÜN GÜÇLÜKLERİ ÇÖZECEKTİR

Geçen haftanın ortasında Başbakan İnönü her zamanki iyimserliği ile son krizi de başarıyla atlatmaktan memnunluğunu belirterek rejimin bu imtihandan daha istikrarlı çıktığını söyledi. Başbakanın bu ve daha önceki demeçlerinden meseleyi hep siyasi bir buhran ve siyasi rejimin yerine oturması meselesi gibi gördüğünü ve ortaya koyduğunu anlıyoruz. Oysa sade bizde değil, her toplumda sürekli siyasi buhranların ve rejim meselelerinin altında daha derinlere giden sosyal, özellikle ekonomik meseleler yatar. Bunlar halledilmedikçe, veya hiç değilse halledilme yoluna sokulmadıkça darbe teşebbüsleri, darbeler tekrar eder ve bir gün bakarız toplum açık bir diktatörlük rejimine girivermiş.

Durumun kabahatini “çirkin politikacı”ya yüklemek de bence derdin gerçekçi, doğru bir teşhisi değil. Meclis toplantılarına bile muntazam gelmeyen, oy hesapları, özel çıkarlarla meşgul olup memleket meselelerini umursamayan politikacıları savunacak değilim. Ama bu çeşit politikacı tipi ve bu tiplerin parlamento’da oluşu içinde bulunduğumuz durumun “sebebi” değil, daha ziyade bir “neticesi”dir. Böyle bir “netice” hasıl olduktan sonra şüphesiz o da ayrı bir amil olarak döner, kendisini yaratan “sebeb”e, yani toplumsal duruma tesir eder.

Kısacası, memleketin son yıllardaki ve bugünkü durumu ve geçen hadiseler, bütün sorumluluğu politikacılara yükletilerek izah olunamaz; ama parlamento’daki partilerin Anayasayı tam ve eksiksiz uygulamada, onun öngördüğü reformları koyduğu ilkelere uygun bir şekilde yapmakta gösterdikleri isteksizlik ve gecikmeler durumun daha da ağırlaşmasında rol oynamıştır ve böyle giderirse daha da oynıyacaktır.

Sınıflar Arasında Denge Kurulmalı

Bütün meselelerimizin temelinde toplumumuzun sınıflı bir toplum olduğu ve sınıflar arası ekonomik sosyal kuvvet dengesinin belirli bir derecede olsun kurulamamış olduğu gerçeği yatmaktadır. Yalnız bizde değil, bütün sınıflı toplumlarda demokratik müesseseler, genel seçimler sistemi, basın, çıkarılan kanunların muhtevası ve uygulanışı, temel vatandaşlık hak ve hürriyetlerinin gerçekleşmesi tam bir serbestlik ve eşitlik şartları altında yürümez, yürüyemez. Toplumun sınıf yapısı bütün bu demokratik müesseseleri şu veya bu derecede çarpıtır, uygulamada iktisaden güçlü sınıflar tarafına doğru kaymalarına sebep olur. Batı memleketlerinde derebeylik rejimleri yıkılıp da kral, asiller ve rahipler sınıflarına karşı “avam” zaferi kazanınca bu memleketler birer parlamenter demokrasi rejimini uygulama yoluna girince bu gerçek hemen su üstüne çıktı. 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk devresi emekçi kütlelerin bu gerçeği anlamaları ve demokratik müesseseleri, hak ve hürriyetleri kendileri yaralarına uygulanır hale getirmek için verdikleri çok çetin mücadeleler ile geçti. Bugün, kendi durumumuza kıyaslanarak hayranlıkla söz konusu edilen Batı demokrasisi,

emekçi halk kùltelerinin bu çetin mûcadelesi neticesi artık sosyal sınıflar arasında şu veya bu derecede belirli bir dengenin kurulabilmiş olmasındandır. Bu denge istikrarlı, bir kere gerçekteştirildikten sonra artık değişmez değildir. Birinci Cihan Savaşından sonra İtalya ve Almanyanın farklı şekillerde faşist rejimlere kayması bu dengenin emekçi halk kùtleleri zararına bozulmasıdır. Fransa'daki De Gaulle rejimi ve son gelişmeler de bu dengedeki değişmelerin politik belirtileridir. Tröst ve kartellerin muazzam malî ve iktisadî güçleri ve devlet mekanizmasını etkileyebilme, hatta ele geçirebilme imkânları karşısında halk, emekçi sınıflar, teşkilâtlı, şuurlu, olaylara karşı uyanık ve kazanmış oldukları hak ve hürriyetleri savunmak ve genişletmek uğruna mûcadeleci olmak zorundadırlar ve öyledirler.

Demokrasi Bir Toplum Düzenidir

İki yüzyıldır gerek Batı'da gerekse daha sonraları dünyanın başka yerlerinde demokrasi ve halkçı rejimler gerçekteştirme yolunda yapılan ve yapılmakta olan tecrübeler, alınan sonuçlar göstermiştir ki, demokrasi, sadece genel seçimler mekanizması ile siyasi partilerin iktidara gelmesi ve iktidardan çekilmesi demek değildir. Demokrasi bütün bir toplum düzeni ve bütün bir toplum felsefesidir. Siyasal alanda olduğu kadar ekonomik alanda da, sosyal ve kùltürel alanda da toplum, demokratik esaslar üzerinde aşağıdan yukarıya doğru teşkilâatlanarak demokrasi bütün şümül ve tazammunu ile (kapsam ve içlemi ile) gerçekteşebilir.

Böyle tam bir demokrasi, tam gelişmiş sosyalist bir düzende gerçekteşebilir. Bugün için Türkiye'nin meselesi bu değildir. Ama sınıflı, parlamenter demokrasi rejimlerinde de düzenin imkân nisbetinde halk yararına işlemesi, demokratik hak ve hürriyetlerin hayata geçebilmesi için halkın siyasal, ekonomik, sosyal, kùltürel her alanda teşkilâatlanması şarttır. Nerede çözümlenecek ortak bir mesele, yürütülecek ortak bir iş varsa orada ilgili halk grupları demokratik esaslar üzerinden teşkilâatlanmalıdırlar. Bu, hem mevcut düzenin şuurları içinde demokrasiyi imkân nisbetinde gerçekteştirmek için, hem de demokrasinin sürekli olarak gelişmesi ve toplumun daha ileri safhalara şiddetli sarsıntılara uğramadan geçebilme ihtimalinin kuvvetlenmesi için gereklidir. Batı demokrasileri bu anlamda büyük çapta teşkilâatlanmış toplumlardır. Nerede ortak bir ilgi belirmişe orada bir gruplaşma ve teşkilâatlanma olmuştur. Bu grup ve teşekküller toplum hayatının her alanını ve o alanla ilgili olarak resmi makamların karar ve davranışlarını etkiler veya etkilemiye çalışır.

Batı Demokrasisinin Temel Çelişmesi

Demokratik hayat, teşkilâatlanmış bir hayattır. Batı'da yalnız istihsal alanında böyle demokratik esaslar üzerinden teşkilâatlanma görölmez. Ne kadar devlet müdahalesi olursa olsun, esas özel teşebbüşçü (kapitalist) karakterini muhafaza eden Batı ekonomilerinde istihsalın düzenlenmesi, kontrolü ve yürütölmesi işine istihsalde fiilen çalışanlar, yani fabrika ve büro işçileri katılmazlar, bu konuda ne doğrudan doğruya işletmelerde, ne de merkezî iktidar yolu ile ekonominin bütününü düzenlemede söz ve karar sahibi değillerdir. Batı demokrasilerinin temel çelişmesi, kapitalizm-sosyalizm dâvasının düğümlendiği nokta da budur.

İhtilâl, karşı ihtilâl, askeri hükümet darbelerinin yer aldığı az gelişmiş memleketler ise eski sınıf düzeni bozulmuş, bir yenisi ise istikrara kavuşmamış toplumlardır. Sosyal sınıflar ekonomide, istihsal münasebetleri sisteminde, farklı yerler alan nüfus gruplaşmalarıdır; sınıflar arası münasebetlerin, düzenin, dengenin şu veya bu durumda olması ekonomik durumun şu veya bu durumda olmasının, neticesidir. “Az gelişmiş” denilen memleketler arasında önemli farklar bulunmakla beraber hepsinin temel ortak bir vasfı vardır: Eski ekonomik-sosyal düzenleri bozulmuş, ama tamamen tasfiye olunmamıştır; kapitalist istihsal sistemi baş göstermiş, şu veya bu derecede gelişmiş, ama bütün ekonomiye hâkim olacak duruma gelmemiştir. Bu durumda ne eski düzenin artığı toprak bey veya ağaları sınıfı, ne de yeni ticaret ve sanayi sermayedarları sınıfı ekonomiye ve topluma tam hâkim olabilecek ve kendi istihsal sistemlerine göre toplumu kalkındıracak güçte değillerdir. Ağır hayat şartları, ekonomik sıkıntılar ve bu tarihsel çağın demokratik, halkçı eğilimi halk kütlelerini farklı derecelerde uyandırmış, onları sömürülmiye, ezilmeye karşı direnir hale getirmeye başlamıştır: Ama bu halk kütleleri henüz, sosyal-ekonomik meselelerin kendileri yararına çözümlenmesini, mutlak zorunlu olan toplumsal kalkınmanın sosyal adalet içinde yapılmasını sağlayacak, devleti bu yolda etkileyecek, çıkarıcı sınıfların direnişine karşı koyabilecek kadar güçlü değildir.

İktidarların Yönünü Çizen Etkenler

Toplum için hayati önemdeki ekonomik-sosyal meselelerin olumlu bir şekilde çözümlenmesinde sosyal sınıfların bu güçsüzlüğü ve bunun doğurduğu siyasi istikrarsızlık, hükümet darbeleri [ve] askerî müdahaleler için elverişli bir ortamdır. Böyle bir ortamda ordu, toplumun diğer müesseselerinden farklılaşmış muhtar (ama bağımsız değil) bir müessese olarak silâhlı kuvvetiyle duruma müdahale eder; söz konusu ortam değişmedikçe de bu çeşit müdahaleler tekrar edebilir. Orda ya mevcut sosyal sınıflardan birini tutarak kuvvet dengesine müdahale eder, ya da kendini tarafsız ve bağımsız görerek ve böyle hareket etmek niyetiyle iktidarı alır, ama her iki halde de iktidar bir kere teşekkül ettikten sonra bu iktidar toplumda mevcut gerçek kuvvetler dengesinin ağırlık merkezine göre işler. İktidarın yönünü çizen baştakilerin kişisel niyet ve düşüncelerinden ziyade (bunların da bir etkisi olmakla beraber), sosyal sınıflar arası kuvvet dengesi durumudur.

İktidara nasıl geçileceği, iktidarın nasıl el değiştireceği her toplumun kendi tarihsel şartlarına bağlıdır. Ama değişmez gerçek şudur: Halk kütleleri kendi hak ve menfaatlerinin şuuruyla varıp teşkilâtli bir suretle siyasi mücadeleye girmedikçe, iktidarı etkilemediği, denetlemediği, iktidara katılmadığı müddetçe o iktidar halktan yana ve halk için bir iktidar olamaz. Halkçı bir idare halkın iktidara geçtiği veya hiç değilse iktidarı kuvvetle etkileyebildiği bir idaredir ancak.

Anayasamızın Verdiği İmkânlar

Yukarıda belirttiğimiz toplumsal ortam bugün bizde mevcuttur: Bunun için bir ihtilâl olmuş ve onu yeni askeri müdahale teşebbüsleri takip etmiştir. Mevcut Anayasamız bu ortamı kanuni, demokratik mücadele yolundan değiştirmek, sosyal sınıflar arası münasebetlerde emekçi halk kütlelerini ağır bastırarak üst sınıflar karşı-

sında halkı politik bir güç haline getirmek, böylece halk yararına bir denge sağlamak imkânını vermektedir. Anayasa bugün tam ve eksiksiz uygulanmıyorsa halk kendi hak ve menfaatlerine sahip çıkamadığından, sesini yeteri kadar duyuramadığından memleket işlerinde söz ve karar sahibi olamadığındandır. Bu olduğu gün gerekli reformların yapılması, sosyal adalet içinde kalkınmanın gerçekleşmesi için elverişli ortam meydana gelmiş olur. Anayasamız, getirdiği ilkeler ve koyduğu hükümlerle böyle bir demokratik gelişme imkânını vermektedir. Buna hayali, kâğıt üstünde kalmıya mahkûm bir imkân da denemez, çünkü bu anayasa gökten inmedi, bizim tarihsel gelişmemizin neticesi olarak bizim şartlarımızdan doğdu. Demek ki bizim toplumumuzda şu veya bu ölçüde ve kuvvette, ama gerçek, bir dayanağı var.

Şimdi yapılacak iş bu dayanağı genişletip kuvvetlendirmektir. Bunun için de halktan yana aydınların ve gençliğin yapmaları gereken şey, halk kütlelerini Anayasanın getirdiği hak ve hürriyetlerin şuuruna vardırıarak ortak meseleler etrafında türlü şekillerde teşkilatlandırmak. Özellikle, diğer sınıf partilerinin tesirinden kurtarıp kendi partisi saflarında toplamak ve böylece halkın sosyal-siyasal gücünü artırmaktır. Anayasamız buna hukukî imkân veriyor, ama her imkân gibi bu da kendiliğinden gerçekleşmiyecektir. Mevcut iktidarı, yapılan işleri tenkit etmek de yetmez. Bu her şeyden önce demokratik teşkilâtlanma. Öncelikle siyasal teşkilâtlanma işidir. Anayasamızın getirdiği, memleketin demokratik yoldan gelişmesi imkânı gerçekleşecek mi, kayıp mı olacak? Bu sorunun cevabı halktan yana aydınlarımızın toplumsal vazife şuuruna, gayretine, fedakârlığına ve emekçi halk kütlelerimizin mücadele azmine ve gücüne bağlı olacaktır.

Sosyal Adalet, Sayı 13, Haziran 1963